

LsN Liisa Vanhala

9.10.2009

*Eduskunnan perustuslakivaliokunnalle***HALLITUKSEN ESITYS LAIKSI AMPUMA-ASELAIN MUUTTAMISESTA (HE 106/2009 vp)**

Perustuslakivaliokunta on pyytänyt oikeusministeriöltä lausuntoa hallituksen esityksestä laiksi ampuma-aselain ja eräiden siihen liittyvien lakien muuttamisesta sekä kansainvälisen järjestäytyneen rikollisuuden vastaisen Yhdistyneiden Kansakuntien yleissopimuksen ampuma-aseiden, niiden osien ja komponenttien sekä ampumatarvikkeiden laittoman valmistuksen ja kaupan torjumista koskevan lisäpöytäkirjan hyväksymisestä ja laiksi lisäpöytäkirjan lainsäädännön alaan kuuluvien määräysten voimaansaattamisesta (HE 106/2009 vp).

Oikeusministeriö on antanut esitysluonnoksesta lausunnon sisäasiainministeriölle (OM 59/43/2009, 22.4.2009). Oikeusministeriön edustaja on lisäksi osallistunut esityksen valmisteluun aselainsäädännön uudistamishankkeen ohjausryhmässä. Oikeusministeriön lausunnossa ja muuten valmistelun aikana esittämät kannanotot on lähes poikkeuksetta otettu huomioon hallituksen esityksessä. Sen vuoksi tässä lausunnossa kiinnitetään huomiota vain joihinkin seikkoihin.

Kotirauhan suoja

Ampuma-aselakiin ehdotetaan otettavan uusi säännös aseiden säilyttämisen tarkastamisesta (106 b §). Tarkastus voitaisiin tehdä myös asunnossa. Sääntely on merkityksellistä perustuslain 10 §:ssä turvatun kotirauhan suojan kannalta.

Perustuslain 10 §:n 3 momentin mukaan lailla voidaan säätää perusoikeuksien turvaamiseksi tai rikosten selvittämiseksi välttämättömistä kotirauhan piiriin ulottuvista toimista. Ehdotetussa sääntelyssä ei ole kyse ”rikosten selvittämisestä” perustuslain 10 §:n 3 momentissa tarkoitettussa mielessä.

Sääntelyn valtiosääntöoikeudellisen arvioinnin kannalta on näin ollen merkityksellistä, voidaanko 106 b §:ään perustuvia tarkastuksia pitää välttämättöminä perusoikeuksien turvaamiseksi. Esityksen perustelujen (s. 84-

C:\Users\copy\Desktop\Pev
Lausunnot\he1062009vpperustuslakivaliokunnanasiatuntijalausunno\OM_Va
nhala_HE_106_09.doc

Käyntiosoite Eteläesplanadi 10 HELSINKI	Postiosoite PL 25 00023 VALTIONEUVOSTO	Puhelin (09) 160 03	Telekopio (09) 1606 7730	Sähköpostiosoite oikeusministerio@om.fi
--	---	-------------------------------	------------------------------------	---

85) valossa tarkastus kotirauhan piiriin kuuluvassa tilassa on oikeusministeriön käsityksen mukaan välttämätön keino ampuma-aseiden säilytyksen asianmukaisuuden valvomiseksi.

Yhdistymisvapaus

Lakiehdotuksen 45 §:n mukaan hankkimisluvan pistooliin, pienoispistooliin, revolveriin tai pienoisrevolveriin voisi ampumaurheilu- ja ampumaharrastusperusteella saada vain luonnollinen henkilö, joka on yhdistyslain (503/1989) 4 §:ssä tarkoitetun luvan saaneen yhdistyksen jäsen. Sääntely on merkityksellistä perustuslain 13 §:ssä turvattun yhdistymisvapauden kannalta. Yhdistymisvapauteen sisältyy perustuslain 13 §:n 2 momentin mukaan oikeus ilman lupaa perustaa yhdistys, kuulua tai olla kuulumatta yhdistykseen ja osallistua yhdistyksen toimintaan. Perustuslain säännöksellä on nimenomaisesti turvattu myös negatiivinen yhdistymisvapaus eli oikeus olla kuulumatta yhdistykseen.

Yhdistymisvapaussääntelyn tulkinnaissa perustuslakivaliokunta (PeVL 1/1998 vp) on lähtenyt siitä, ettei yhdistyksen jäsenyyden yleisenä periaatteena voi olla automaattinen, suoraan lain säännösten perusteella määräytyvä jäsenyys. Yhdistymisvapauden lähtökohdana tulee olla vapaaehtoinen ja nimenomaiseen tahdonilmaisuuun perustuva liittyminen yhdistykseen. Näistä lähtökohdista voidaan poiketa vain, jos poikkeamiselle on olemassa erityiset yhdistymisvapauden kannalta hyväksyttävät perusteet, kuten perusteltu tarve järjestää yhdistys lailla julkista tehtävää varten (PeVL 74/2002 vp).

Oikeusministeriön mielestä nyt ehdotettavassa sääntelyssä ei ole kyse pakkojäsenyydestä. Yhdistyksen jäsenyys on edellytys luvan saamiselle tietynlaisen aseiden hankintaan, mutta luvan hakeminen tai ampumaharrastuksen aloittaminen ei aiheuta automaattista jäsenyyttä yhdistyksessä. Sääntely vaikuttaa kuitenkin välillisesti yhdistymisvapauden käyttöön.

Nyt ehdotettavassa lainsäädännössä voidaan nähdä olevan kysymys yhdistykseen kuulumattomuuteen liittyvistä välillisistä epäedullista seuraamuksista (luvan saamatta jääminen) (ks. PeVL 41/2000 vp, s. 3-5). Sääntelyn tavoite nyt käsiteltävässä ehdotuksessa kiinnittyy lupajärjestelmän toimivuuteen ja sitä kautta viime kädessä oikeuteen henkilökohtaiseen turvallisuuteen ja elämään. Tavoitetta voitaneen pitää hyväksyttävänä. Sääntelyn oikeasuhtaisuuden kannalta on lisäksi huomionarvoista, että jäsenyys ampumaseurassa on edellytyksenä vain tiettyjä asetyyppejä koskevien lupien myöntämisessä

Soveltuvuustesti

Lakiehdotuksen 45 c §:ssä säädetään luvanhakijan velvollisuudesta suorittaa henkilökohtaista sopivuutta selvittävä testi. Lainsäädännössä asetettu velvollisuus osallistua soveltuvuuskokeeseen on sinänsä merkityksellinen perustuslain 7 §:ssä turvattun henkilökohtaisen vapauden kannalta (ks. esim. PeVL 9/2007 vp). Nyt käsillä olevassa sääntely-yhteydessä soveltuvuuskokeeseen osallistumisvelvollisuutta on pidettävä perusteltuna, eikä sääntely sinänsä muodostune ongelmalliseksi perustuslain kannalta.

Oikeusministeriö kiinnittää kuitenkin huomiota siihen, että ehdotetun säännöksen mukaan testin tulosta ei voida käyttää kielteisen lupapäätöksen perusteena. Säännöksen kirjoitusasun perusteella jää näin ollen epäselväksi, onko testien tekeminen laisinkaan välttämätöntä. Säännöksen perustelujen mukaan testin tulos olisi pohjana mahdollisille soveltuvuuden jatkoarvioinneille tms. Testin tulos ei siis voi olla ainoa peruste kielteiselle lupapäätökselle. Säännöksen sanamuotoa tulisi oikeusministeriön käsityksen mukaan tarkastaa tätä tarkoitusta vastaavaksi.